

DET KONGELIGE BARNE-, LIKESTILLINGS-
OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Rundskriv

Alle landets kommuner
Alle landets fylkesmenn
Barne-, ungdoms- og familieetaten
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker

Nr.
Q-13/2011

Vår ref

Dato
22.06.2011

RUNDSKRIV OM TILTAK ETTER BARNEVERNLOVEN FOR UNGDOM OVER 18 ÅR

Innledning

Formålet med dette rundskrivet er å gi en oversikt over de rettslige endringer som har funnet sted siden rundskrivet "*Barnevernloven § 1-3 – tiltak for ungdom over 18 år*" av 1. juli 2003 ble utgitt, og skal således erstatte rundskrivet fra 2003.

Rundskrivet fra 2003 ble utgitt i samarbeid mellom daværende Barne- og familiedepartementet og daværende Sosialdepartementet. Siden rundskrivet ble utgitt, har det vært foretatt endringer i sosiallovgivningen ved at det er vedtatt ny lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen av 13. desember 2009 nr. 131. Loven trådte i kraft 1. januar 2010. Loven samler bestemmelsene om de kommunale sosiale tjenestene i NAV-kontoret i egen lov. Arbeids- og velferdsdirektoratet skal utarbeide nytt rundskriv til loven som vil ha spesielt fokus på barn og unge. De resterende kommunale sosiale tjenestene skal inngå i en egen lov om kommunale helse - og omsorgstjenester som er under utarbeidelse.

Dette rundskrivet må sees i lys av disse endringene i helse- og sosiallovgivningen, og i lys av de seneste endringene i barnevernloven som trådte i kraft 1. juli 2009, jf Ot.prp. nr. 69 (2008-2009).

Barnevernloven § 1-3 om tiltak for ungdom over 18 år

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har gjennom flere år arbeidet for å styrke barneverntjenestens ansvar for ungdom over 18 år. Mange ungdommer som har

vært under barnevernets omsorg har et mindre og mer sårbart familienettverk enn ungdommer flest. Målsettingen med å gi tiltak til ungdom i barnevernet etter fylte 18 år, er at også disse ungdommene skal få nødvendig hjelp og støtte i overgangsfasen til en selvstendig voksentilværelse.

Barnevernloven § 1-3 annet ledd gir derfor adgang til å opprettholde igangsatte tiltak, eller erstatte disse med andre tiltak som er nevnt i loven, inntil ungdommen har fylt 23 år. I utgangspunktet vil alle typer tiltak etter loven kunne opprettholdes. Dette kan for eksempel gjelde fortsatt fosterhjems- eller institusjonsplassering, eller videreføring av hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4. Nye hjelpetiltak kan også iverksettes.

Etter ordlyden i § 1-3 gjelder bestemmelsen i utgangspunktet adgangen til å opprettholde og/eller sette inn nye tiltak etter loven overfor ungdom som har mottatt barneverntiltak frem til fylte 18 år. Det er imidlertid forutsatt i forarbeidene at det ikke er noe i veien for å videreføre tiltak etter loven, selv om den enkelte ungdom i en kortere periode før fylte 18 år ikke har mottatt tiltak fra barneverntjenesten, se Ot.prp. nr. 61 (1997-1998). I forarbeidene blir det presisert at det er viktig at disse ungdommene gis mulighet til prøving og feiling i en tid etter at de har ønsket å stå på egne ben. Departementet forutsetter at barneverntjenesten foretar en konkret og skjønnsmessig vurdering av hjelpebehovet i det enkelte tilfelle.

Tiltak etter barnevernloven for ungdom over 18 år kan som hovedregel bare skje når ungdommen samtykker. Tiltak for ungdom med alvorlige adferdsvansker kan imidlertid opprettholdes også med tvang utover fylte 18 år innenfor de tidsbegrensninger som er satt av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, jf. § 4-24 tredje ledd.

Etter § 1-3 er det selve tiltaket som kan opprettholdes. Når det gjelder vedtak om omsorgsovertakelse truffet før fylte 18 år, faller vedtaket automatisk bort når ungdommen fyller 18 år. Dette er en naturlig konsekvens av at foreldreansvaret opphører og ungdommen blir myndig fra dette tidspunkt.

I 2009 fikk § 1-3 annet ledd en tilføyelse om at opphør av tiltak, eller avslag på søknad om tiltak etter fylte 18 år skal regnes som et enkeltvedtak og skal begrunnes ut fra hensynet til barnets beste i henhold til barnevernloven § 4-1. Ved å innføre en slik begrunnelsesplikt for hvorfor ungdommen *ikke* trenger hjelp, sikres det at barneverntjenesten foretar en grundig vurdering av om tiltak skal opprettholdes eller erstattes av nye, og den synliggjør hvilke vurderinger som er foretatt.

Barneverntjenesten skal, med utgangspunkt i den enkelte ungdoms behov, treffe gode, barnevernfaglige beslutninger, basert på en konkret og individuell vurdering i den enkelte sak. I begrunnelsen skal det gis en forklaring på hvorfor det eventuelt anses som barnets beste at han eller hun ikke lenger skal motta hjelp fra barnevernet. Det samme vil gjelde dersom ungdommen søker om et konkret etterverntiltak og ikke får det. Endringen ble tatt inn ved lov 19. juni 2009 nr. 45, og trådte i kraft 1. juli 2009.

Hvis ungdommen får avslag på søknad om et bestemt tiltak, skal han eller hun gjøres oppmerksom på klageadgangen til fylkesmannen etter §§ 6-5 og 6-6. Dersom det gis avslag på å videreføre et tiltak, bør det vurderes om tiltaket skal opprettholdes til klagen er avgjort, jf. forvaltningsloven § 42.

Det er den kommunen som har iverksatt tiltak etter barnevernloven før ungdommen fylte 18 år som er ansvarlig for eventuelt å opprettholde disse tiltakene eller erstatte dem med andre tiltak. Dersom en ungdom i aldersgruppen 18-23 år som har tiltak etter barnevernloven flytter til en annen kommune, vil det i utgangspunktet være fraflyttingskommunen som er ansvarlig for å opprettholde tiltakene. Dette gjelder uavhengig av om ungdommen har vært under barnevernets omsorg eller om vedkommende kun har hatt hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4.

Planarbeid og barneverntjenestens kontakt med ungdommen etter fylte 18 år

Formålet med tiltak etter fylte 18 år er å bidra til at ungdommene opplever overgangen til en selvstendig voksentilværelse som trygg og forutsigbar. Overgangen til en selvstendig voksentilværelse er en prosess der ungdommen skal gjøres godt forberedt på en av de største forandringene i livet. Dette innebærer at ungdommen må gjøres godt kjent med hva som kreves av dem etter fylte 18 år, og hvem som kan gi ungdommen støtte. Barneverntjenesten bør sørge for at ungdommen både gis tilstrekkelig tid før 18-årsdagen til å tenke på hva overgangen vil medføre, og tid til å få større klarhet om sine egne ønsker. De som har ansvar for ungdommen bør også bidra til å oppmuntre ungdommen til å gjøre en innsats for å realisere egne ønsker. Det er viktig at ungdom får oppmuntring og støtte til å søke utdanning eller jobb, eller til å gjennomføre utdanning og stå i arbeid.

Det er viktig at barneverntjenesten, i god tid før ungdommen fyller 18 år, informerer ungdommen om adgangen til å opprettholde tiltak etter fylte 18 år, og avklarer med ungdommen hva han eller hun selv ønsker.

Dersom barneverntjenesten har overtatt omsorgen for ungdommen, skal det i samarbeid med ungdommen og i god tid før han eller hun fyller 18 år, vurderes om plasseringen skal opprettholdes eller om ungdommen skal motta andre hjelpetiltak etter fylte 18 år. Dersom ungdommen samtykker, skal det utarbeides en plan for fremtidige tiltak, jf. barnevernloven § 4-15 fjerde ledd. Det fremgår av bestemmelsen at planen kan endres. Dersom ungdommen bor i fosterhjem, skal fosterforeldrene involveres i planleggingen så tidlig som mulig.

For barn som mottar frivillige hjelpetiltak, skal barneverntjenesten utarbeide en tidsavgrenset tiltaksplan. Oppfølgingen av tiltak og planleggingen av hva som skal skje etter fylte 18 år skal således gjøres i tiltaksplanen. Tiltaksplanene skal evalueres regelmessig, jf. § 4-5.

I dagens samfunn er det avgjørende at ungdom mestrer utdanning eller jobb, bolig og økonomi, og at de har et godt sosialt nettverk. Det overordnede målet med tiltak etter 18 år er at ungdommen gradvis skal settes i stand til å greie seg på egen hånd. De

tiltakene som settes inn bør derfor utformes slik at ungdommen gis mulighet til nettopp en slik utvikling. Dette tilsier at tiltak bør kunne endres etter hvert som den enkeltes behov endrer seg.

Ungdom som flytter for seg selv må ofte ha hjelp til praktiske ting, samt råd og veiledning for å klare seg økonomisk, og vil trenge voksne som kan følge dem på veien til selvstendighet. For noen ungdommer vil det være tilstrekkelig at saksbehandleren stikker innom av og til og hører hvordan det går. For andre vil det være nødvendig med mer omfattende tiltak for kunne klare seg på egenhånd. Den opplistingen av hjelpetiltak som er gjort i § 4-4 er ikke uttømmende. Det oppfordres derfor til at barneverntjenesten utviser fleksibilitet og kreativitet i opprettelsen av tiltak, slik at forholdene legges best mulig til rette for en gradvis overgang til en selvstendig tilværelse.

Barneverntjenesten bør ta kontakt med ungdom som mottar etterverntiltak når de fyller 19 år for en evaluering av tiltaket. Det må tas utgangspunkt i den planen som er utarbeidet, og det må vurderes om de tiltakene som er iverksatt er hensiktsmessige med tanke på å oppnå de målsettinger som er satt.

Hvis ungdommen selv ikke ønsker noe tiltak fra barneverntjenesten etter fylte 18 år, skal ungdommen gjøres oppmerksom på at han eller hun kan ombestemme seg. Barneverntjenesten bør forsøke å få til en avtale om at det skal opprettholdes kontakt også med dem som ikke ønsker videre tiltak. Under enhver omstendighet bør ungdom som har takket nei til tiltak kontaktes ett år etter at alle tiltak er avsluttet, for å høre om de nå likevel ønsker å motta tiltak. Selv om ungdommen i mellomtiden har flyttet til en annen kommune, er det fraflyttingskommunen som har dette ansvaret.

Samarbeid med andre tjenester og innføring av individuell plan

Dersom ungdommen etter fylte 18 år også har behov for tiltak som hører inn under andre deler av hjelpeapparatet, bør barneverntjenesten ha et særlig ansvar for å bistå ungdommen i kontakten med disse, og for å koordinere tiltakene. Dersom tiltak etter barnevernloven etter fylte 18 år ikke skal opprettholdes, må barneverntjenesten i samråd med ungdommen og i god tid før tiltak etter barnevernloven opphører undersøke om det er behov for tiltak eller tjenester som ligger under andre lover. I disse tilfellene må barneverntjenesten informere de øvrige tjenester om ungdommens behov og eventuelt bistå med å finne frem til aktuelle tiltak.

Fra 1. januar 2010 har barneverntjenesten en lovfestet plikt til å utarbeide individuell plan for barn med behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester dersom det anses nødvendig for å skape et helhetlig tilbud for barnet, og det foreligger samtykke, jf barnevernloven § 3-2a. Fra før er individuell plan lovfestet i helse- og sosiallovgivningen. Hovedformålet med bestemmelsen er å sikre at det til enhver tid er en bestemt tjeneste som har hovedansvar for oppfølgingen av barnet, og bestemmelsen innebærer derfor en formalisering av samarbeidet mellom barneverntjenesten og andre offentlige tjenester. For nærmere informasjon om bestemmelsen viser vi til Ot.prp. nr. 69 (2008-2009).